

Bakgrund

I debatten lyfts ofta att den svenska narkotikapolitiken bidragit till att Sverige internationellt sett har en låg konsumtion av narkotika. Vi försöker här att reda ut detta genom att jämföra konsumtionsnivån i olika länder. Vi fokuserar mindre på orsakerna bakom och fördjupar oss heller inte i trender över åren, utan utgår från den senaste uppmätta prevalensen enligt EMCDDA, ESPAD och NSDUH. EMCDDA är EU:s narkotikabyrå, som bland annat samlar in konsumtionsuppgifter för vissa preparat av narkotika, ESPAD är en jämförande undersökning av narkotikakonsumtionen bland europeiska ungdomar (15-16 år) som genomförs vart fjärde år och NSDUH är USA:s federala mätning i alla delstater samt Washington DC.

Sammanfattning

Narkotikakonsumtionen i Sverige generellt och för cannabis ligger lågt för 15-åringar (ESPAD). För vuxna ligger vi, enligt EMCDDA, lågt i kategorin all narkotika och cannabis. Kokain och amfetamin ligger på en medelnivå för senaste året, men lägre på månadsprevalens. Jämför vi Sverige med USA:s delstater, enligt NSDUH:s mätningar, så ligger vi väldigt lågt. Utifrån en helhetsbedömning har Sverige i ett internationellt perspektiv en generellt låg narkotikakonsumtion.

Konsumtionstrender narkotika

När det gäller konsumtionstrenden för narkotika inom Sverige skriver Folkhälsomyndigheten följande angående cannabis i sin publikation *Kunskapsläget om cannabis och folkhälsa i korthet*: "Många som använder cannabis använder också andra substanser, och det är vanligare att ha använt cannabis bland dem som också använt alkohol och tobak." och "De vanligaste indikatorerna för cannabisutvecklingen tyder alltså generellt på en ökning av cannabisbruket i Sverige under den senaste tioårsperioden. Förändringarna är dock små och cannabisanvändningen i Sverige är fortfarande låg jämfört med andra europeiska länder."

Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, CAN, skriver följande om narkotika i *Drogutvecklingen i Sverige 2019*: "Enligt frågeundersökningar bland skolungdomar har en viss ökning av användning av narkotika skett bland gymnasieeleverna under 2000-talet medan andelen som rapporterat användning av narkotika i nian varit mera oförändrad. Bland elever som använt narkotika finns dock en ökningstendens vad gäller mera frekvent användning." och "Avslutningsvis kan fastställas att även om narkotikaanvändning har ökat i Sverige under 2000-talet ligger konsumtionen i befolkningen på betydligt lägre nivåer jämfört med exempelvis USA eller flertalet andra europeiska länder." Användningen av narkotika har alltså ökat i Sverige men är fortsatt på en internationellt sett låg nivå.

Jämförelser cannabis, kokain, amfetamin och all narkotika vuxna (EMCDDA)

I detta PM finns ett antal grafer för substanserna cannabis, kokain, amfetamin samt för all narkotika. De visar både det senaste året och den senaste månaden och är indelade i

åldersgrupperna 15-64 år samt 15-34 år. Siffrorna är hämtade från EMCDDA:s data som låg uppe i oktober 2020. Noterbart är att EMCDDA inte mäter opiater, varför dessa siffror inte kan jämföras. I Sverige uppskattar CAN, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning, användningen av opiater till 0,2 procent de senaste 12 månaderna och 0,1 procent de senaste 30 dagarna för åldersgruppen 17-84 år i rapporten *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak* (2017).

En genomgång av graferna visar att Sverige ligger i den nedre delen av konsumtionsnivåerna för alla grafer vad gäller cannabis och all narkotika. Det senare beror främst på att cannabis är så dominerande, men också att vi överlag ligger lågt och att de som använder annan narkotika också ofta använder cannabis. Det blir därmed inte så många unika individer som, totalt sett, använder narkotika av något slag.

När det gäller kokain och amfetamin framkommer inte samma mönster. Istället ligger Sverige i mitten av de länder som rapporterar dessa preparat till EMCDDA (årsprevalens). Däremot förflyttar vi oss till en, i jämförelse, lägre konsumtion vad gäller månadsprevalens. Detta blir extra tydligt om vi jämför Sverige med de länder som har aktuella siffror (mätningar 2017 eller senare).

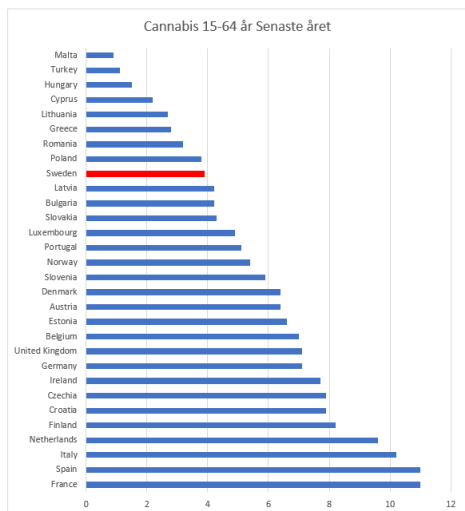
Bland graferna finns en version där enbart de länder som rapporterat siffror 2017 eller senare finns med. Detta beror på att EMCDDA i sin sammanställning har länder som gjort sina mätningar så långt bak i tiden som 2013, 2014, 2015 eller 2016. Då Sverige haft en generell ökning de senaste fem åren skulle även ett antal av de länder som inte mätt sedan 2013-2016 kunna ha en liknande trend. Den trenden fångas då inte upp av EMCDDA. För att göra en helhetsbedömning är det därför av vikt att jämföra så aktuella siffror som möjligt. I grafen med aktuella siffror (2017 eller senare) hamnar Sverige inte bara lägre gällande kokain och amfetamin utan även för cannabis och all narkotika. När det gäller all narkotika hamnar Sverige till och med på den lägsta nivån. Notera när senaste mätning var gjord: 2013: Malta, 2014: Luxembourg, 2015: Ungern, Grekland, Lettland, Slovakien, Österrike, Irland, Kroatien, 2016: Cypern, Litauen, Rumänien, Bulgarien, Portugal. Övriga 2017-2018.

Det är tydligt att många av de länder som mätt senast 2013-2016 ligger lågt. Anledningen till att de inte genomfört mätningar de senaste åren kan vara att de vet med sig att de ändå ligger lågt, men det kan också innebära att de missar en plötslig uppgång. Estland hade till exempel en mätning 2008 och nästa 2018 och hade mellan dessa två ökat månadsprevalensen av cannabis från 1,4 till 2,3 procent.

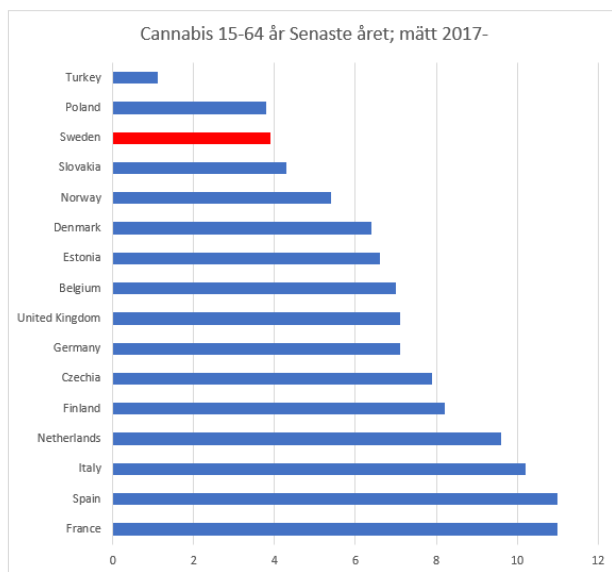
Noterbart är även att EMCDDA gör sina jämförelser från 15 år, medan Sverige rapporterar in från åldern 16 år för enskilda substanser och från 17 år för all narkotika. Då vi internationellt sett har en låg konsumtion bland just 15-åringar är det rimligt att anta att den verkliga konsumtionsnivån för hela åldersspannet är någon tiondel eller två lägre än vad som anges. Det finns dock fler länder som rapporterar som Sverige, varför det i jämförelsen kan finnas fler länder som borde ligga lägre eller högre. Å andra sidan kan man tänka sig att enkätsvaren inte fångar in alla som använder narkotika då vissa inte svarar sanningsenligt, vilket kan göra att siffran är något högre.

Cannabis

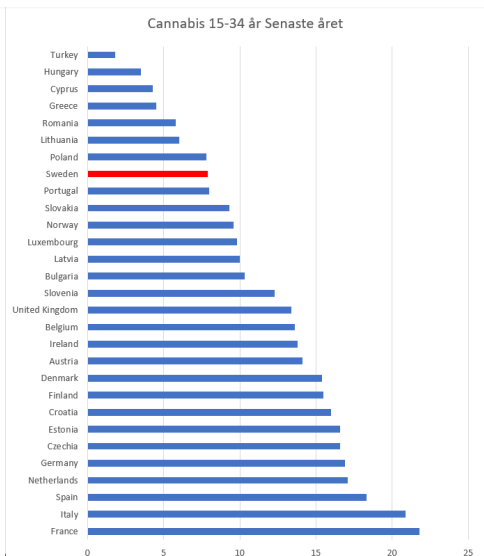
Cannabis 15-64 år, senaste året

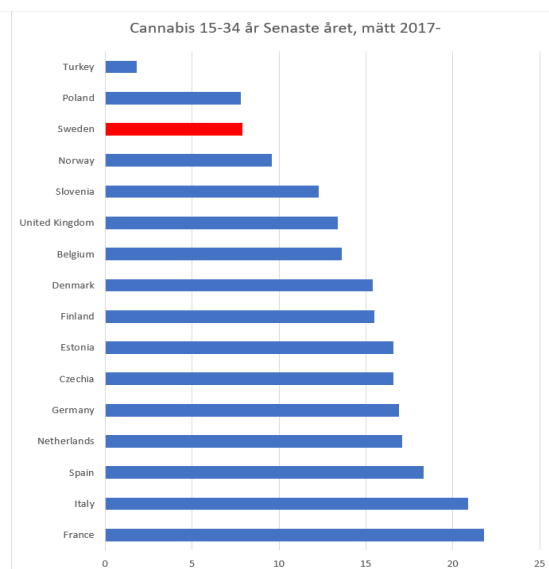
Notera när senaste mätning var: 2013: Malta, 2014: Luxembourg, 2015: Ungern, Grekland, Lettland, Slovakien, Österrike, Irland, Kroatien, 2016: Cypern, Litauen, Rumänien, Bulgarien, Portugal. Övriga 2017-2018

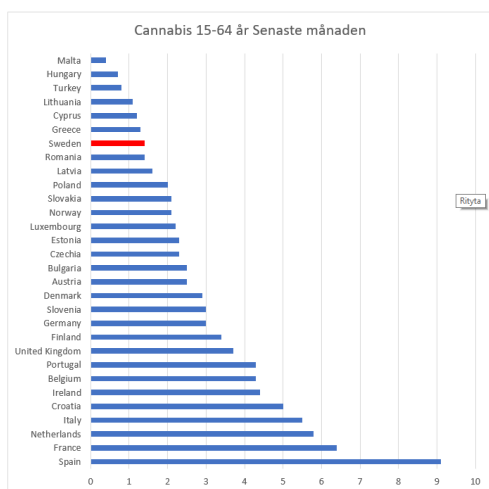
Cannabis 15-34 år, senaste året

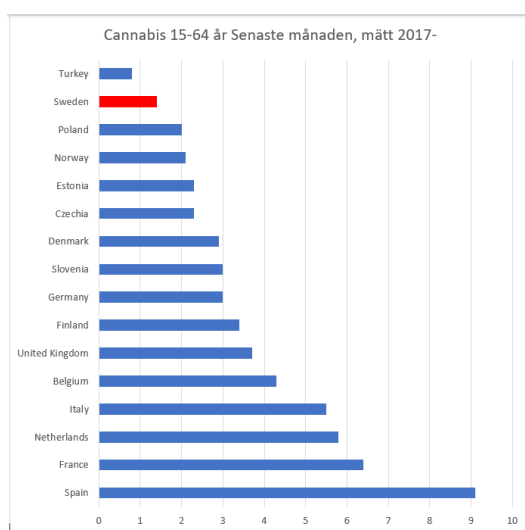
Notera när senaste mätning var: 2014: Luxembourg, 2015: Österrike, Kroatien, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, 2016: Bulgarien, Cypern, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga 2017-2018

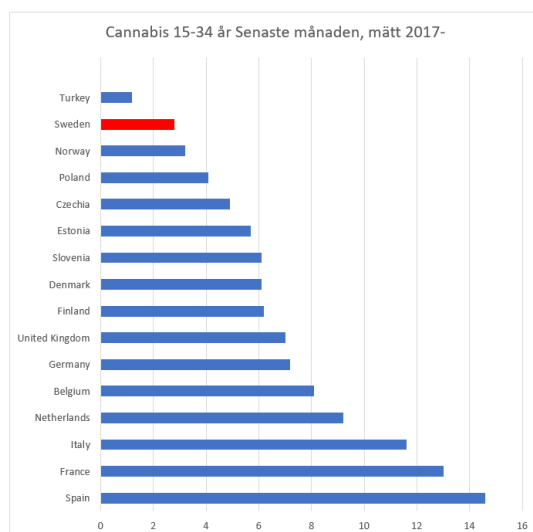
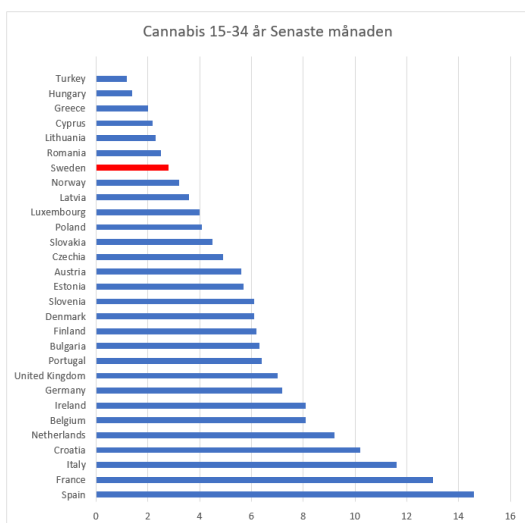
Cannabis 15-64 år, senaste månaden

Notera när senaste mätning var: 2013: Malta, 2014: Luxemburg, 2015: Ungern, Grekland, Lettland, Slovakien, Österrike, Irland, Kroatien, 2016: Cypern, Litauen, Rumänien, Bulgarien, Portugal. Övriga 2017-2018

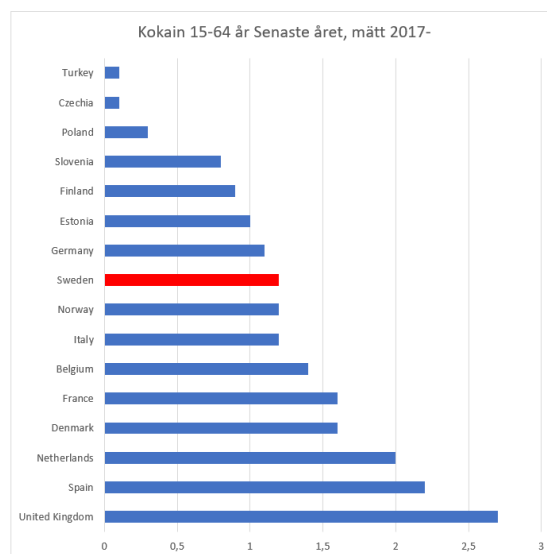
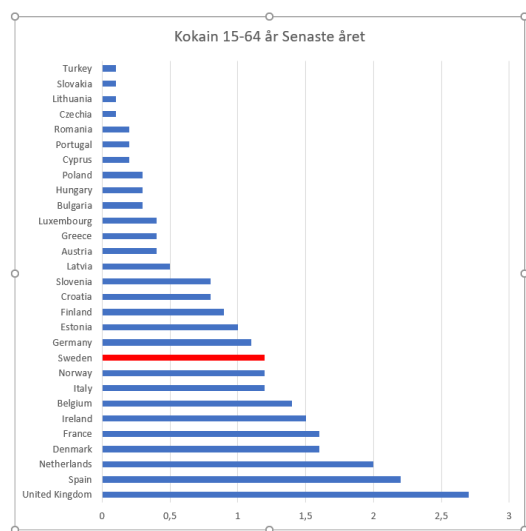

Cannabis 15-34 år, senaste månaden

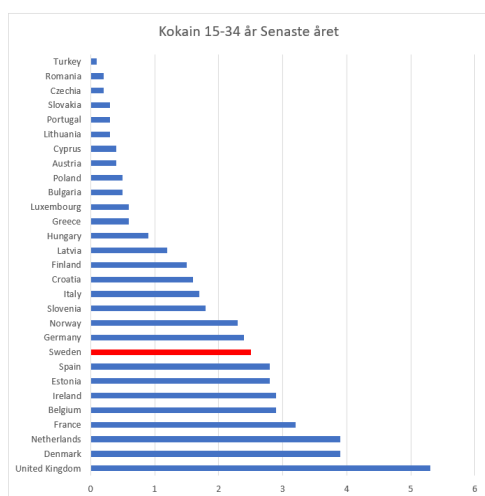

Kokain

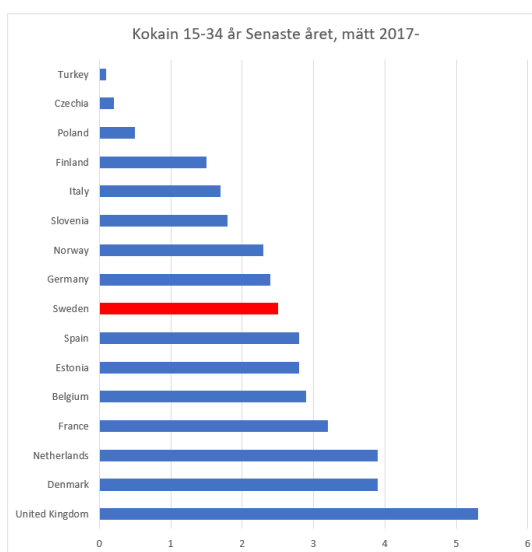
Kokain 15-64 år, senaste året

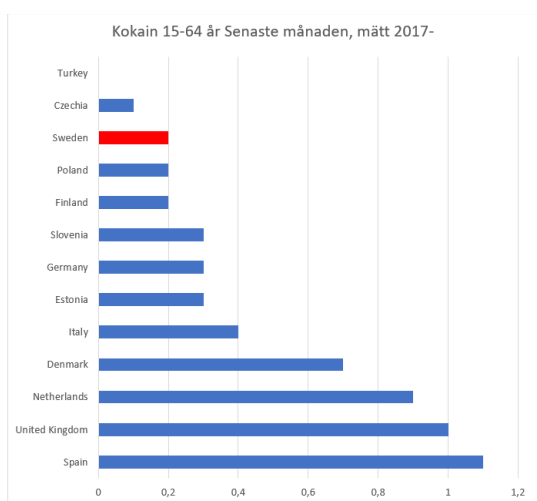
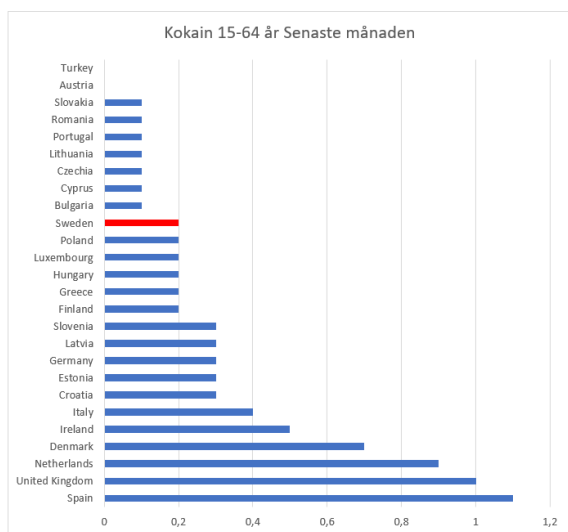
Kokain 15-34 år, senaste året

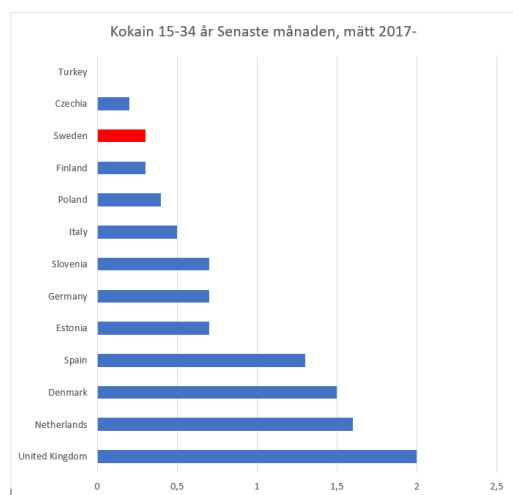
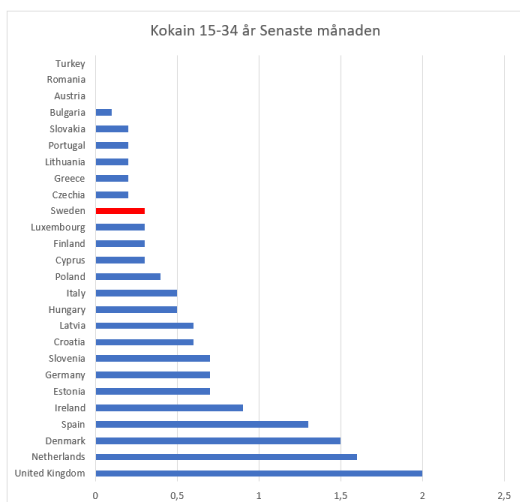
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, 2016: Bulgarien, Cypern, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga 2017-2018

Kokain 15-64 år, senaste månaden

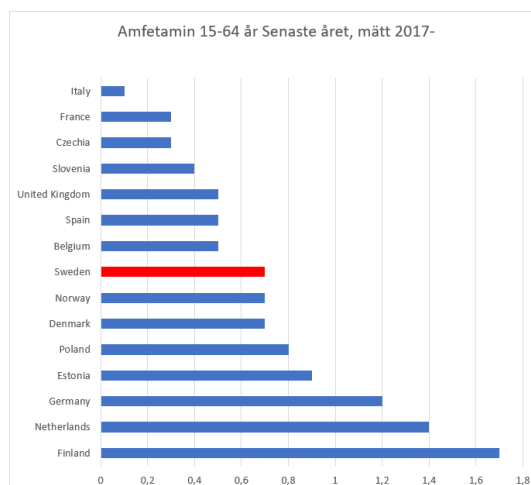
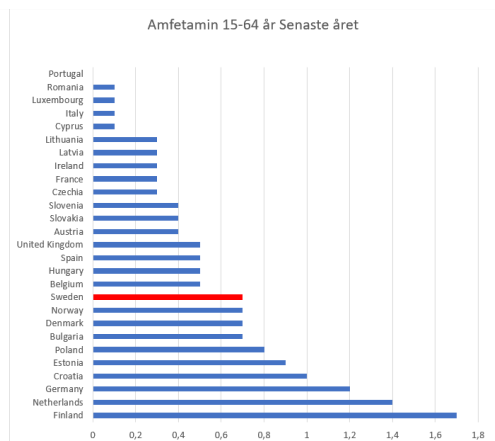

Kokain 15-34 år, senaste månaden

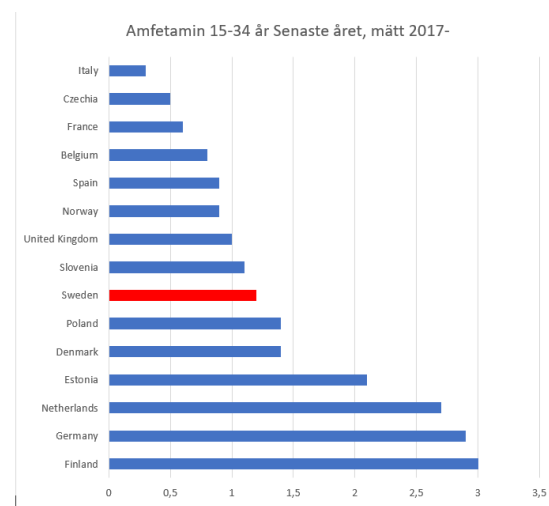
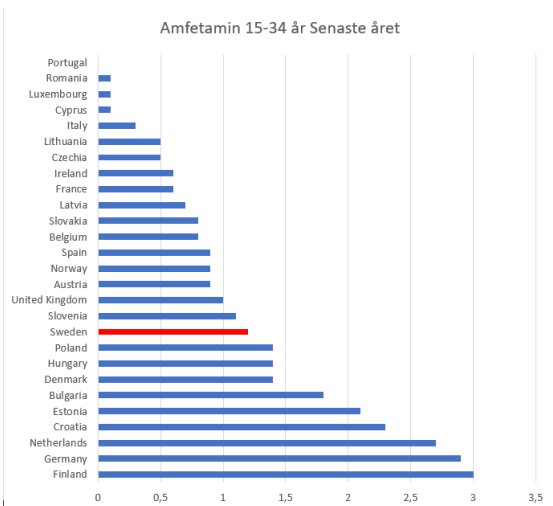

Amfetamin

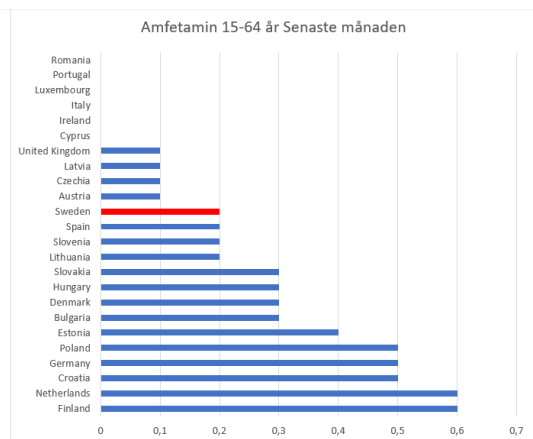
Amfetamin 15-64 år, senaste året

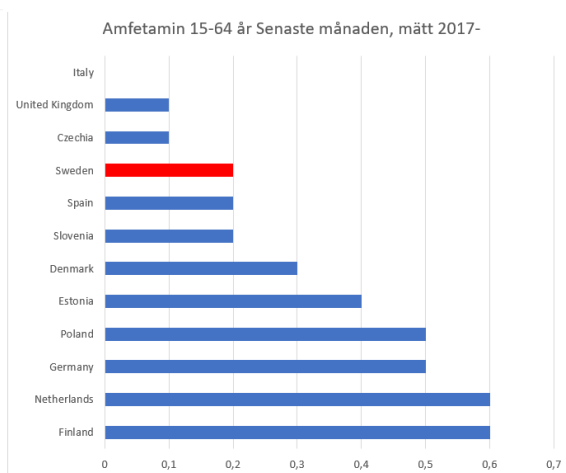
Amfetamin 15-34 år, senaste året

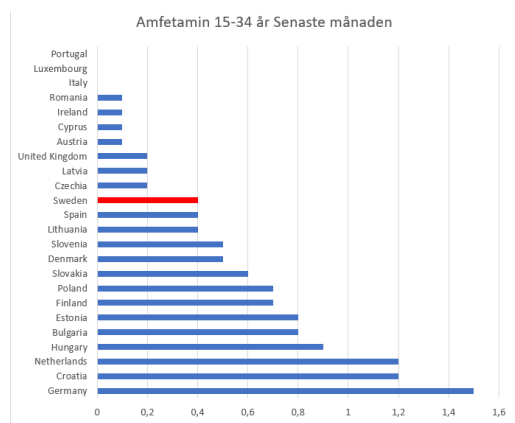
Amfetamin 15-64 år, senaste månaden

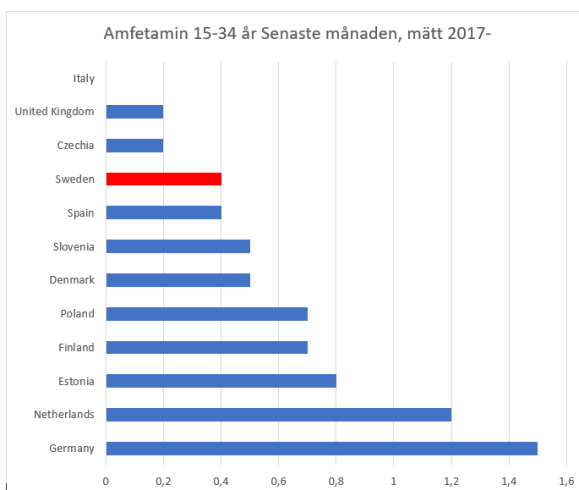
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Ungern, Irland, Lettland, [Slovakien](#), 2016: Bulgarien, Cypern, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga [2017-2018](#)

Amfetamin 15-34 år, senaste månaden

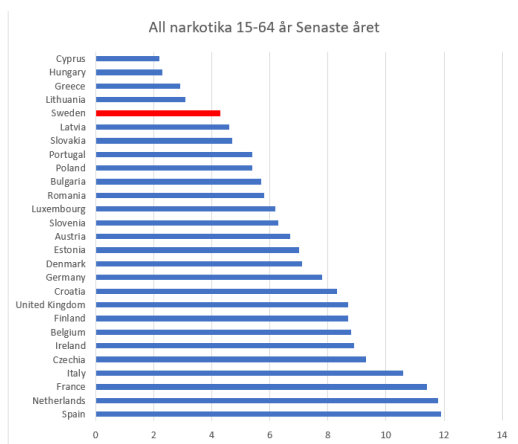
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Ungern, Irland, Lettland, [Slovakien](#), 2016: Bulgarien, Cypern, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga [2017-2018](#)

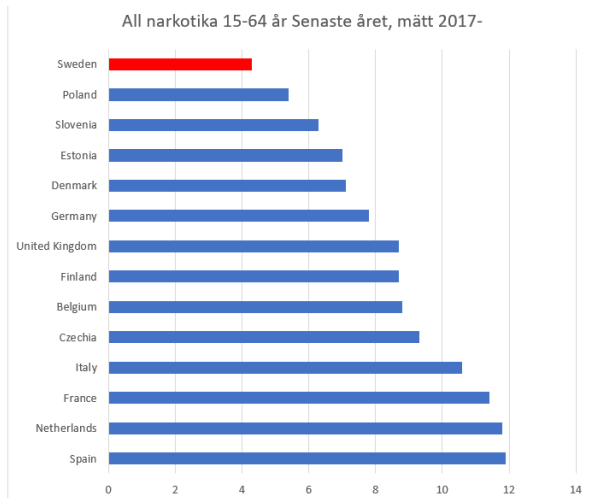
All narkotika

Avser drogerna cannabis, kokain, amfetamin, ecstasy, hallucinogener och opiater.

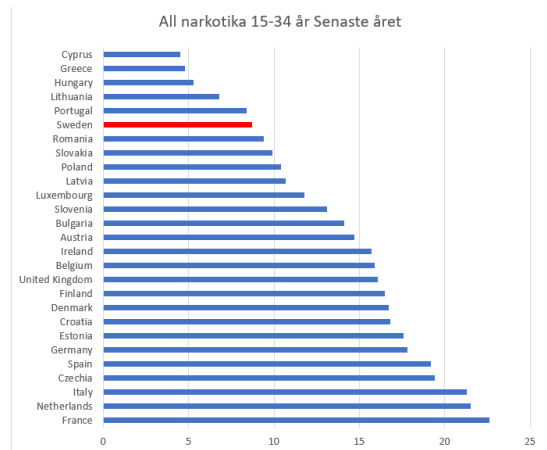
All narkotika 15-64 år, senaste året

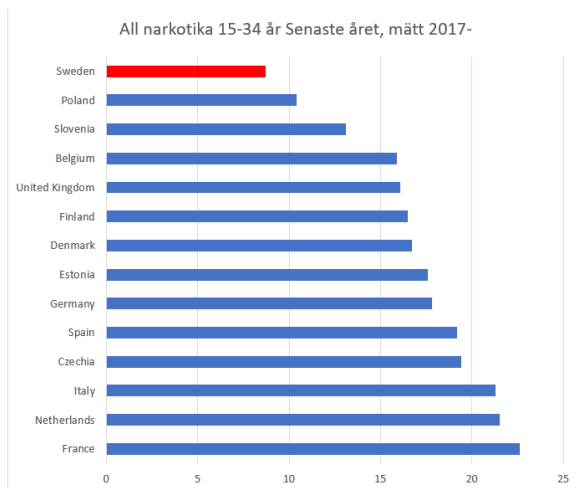
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, 2016: Bulgarien, Cypren, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga 2017-2018

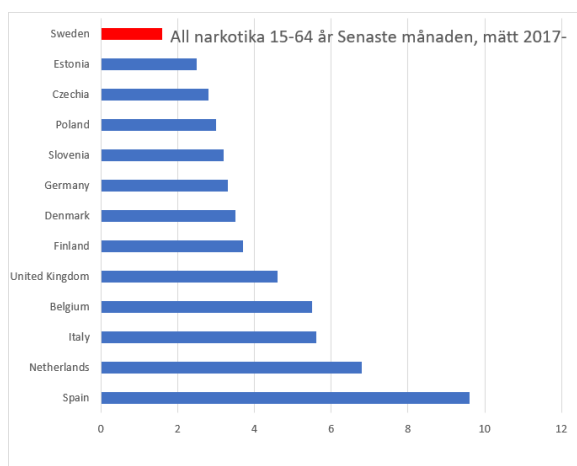
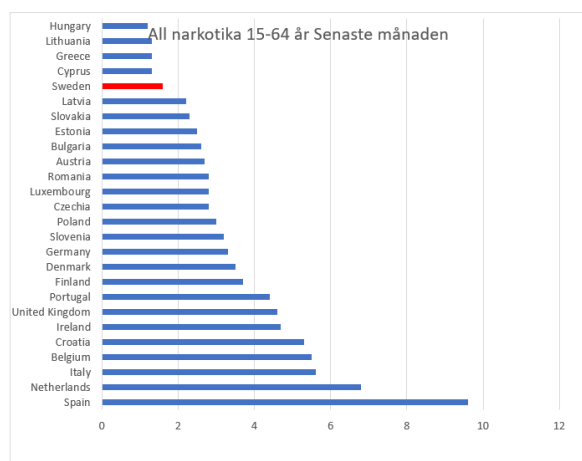
All narkotika 15-34 år, senaste året

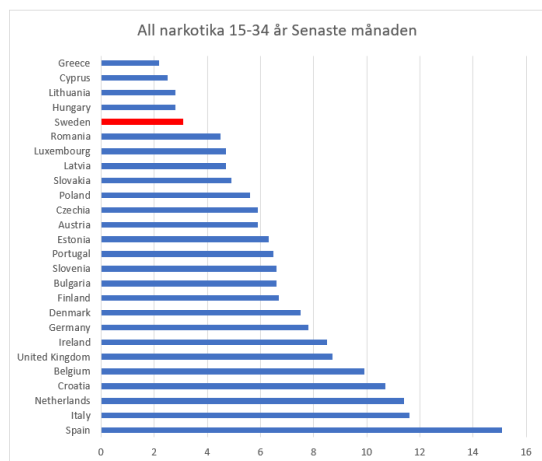
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, 2016: Bulgarien, Cypren, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga 2017-2018

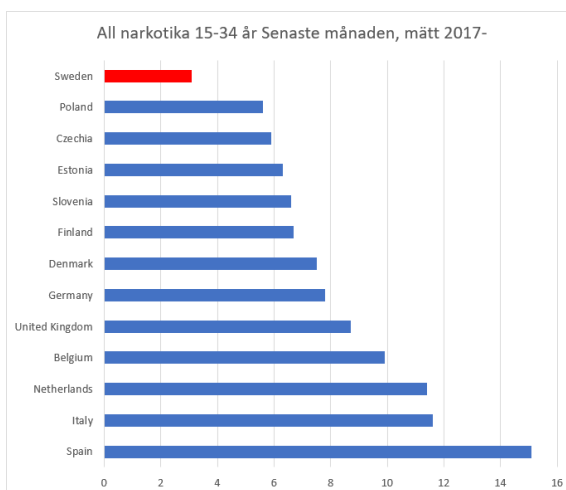
All narkotika 15-64 år, senaste månaden

All narkotika 15-34 år, senaste månaden

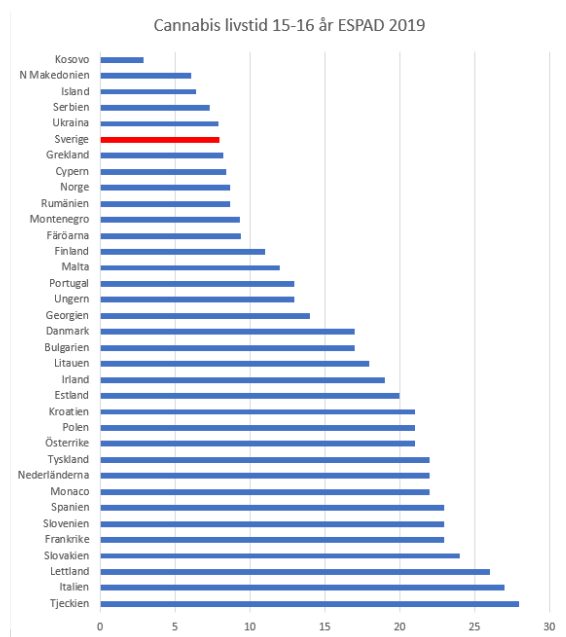
Notera när senaste mätningen är gjord: 2014: Luxemburg, 2015: Österrike, Kroatien, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Slovakien, 2016: Bulgarien, Cypern, Litauen, Portugal, Rumänien. Övriga 2017-2018

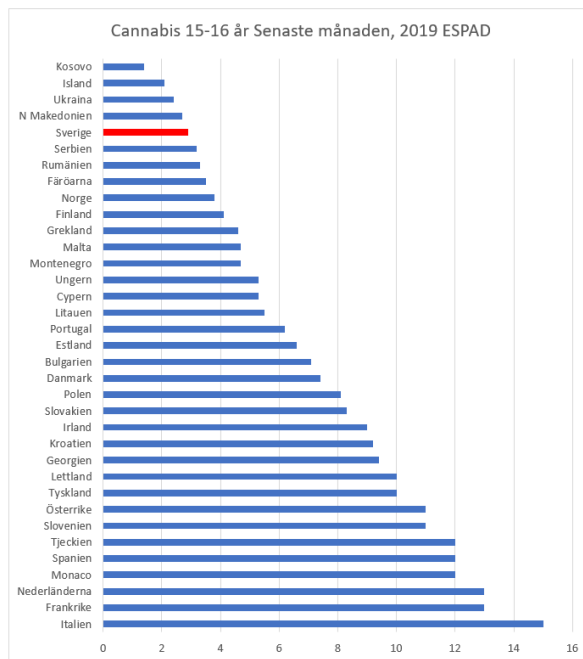
Jämförelser cannabis, amfetamin och all narkotika 15-16 år (ESPAD)

Siffrorna från ESPAD 2019 är tagna från den rapport som släpptes i november 2020. Utifrån den syns motsvarande jämförelse som för vuxna, det vill säga att Sverige ligger bland länderna med låg konsumtion vad gäller cannabis livstid och senaste månaden samt för all narkotika. Däremot ligger vi någonstans i mitten vad gäller amfetamin.

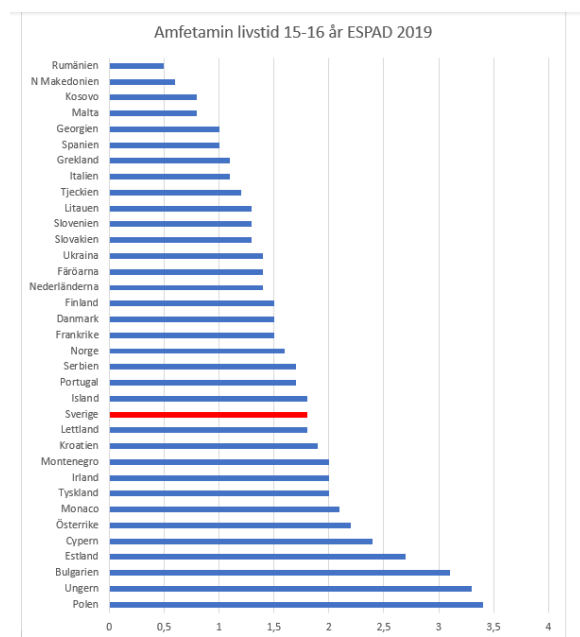
Cannabis 15-16 år, livstid

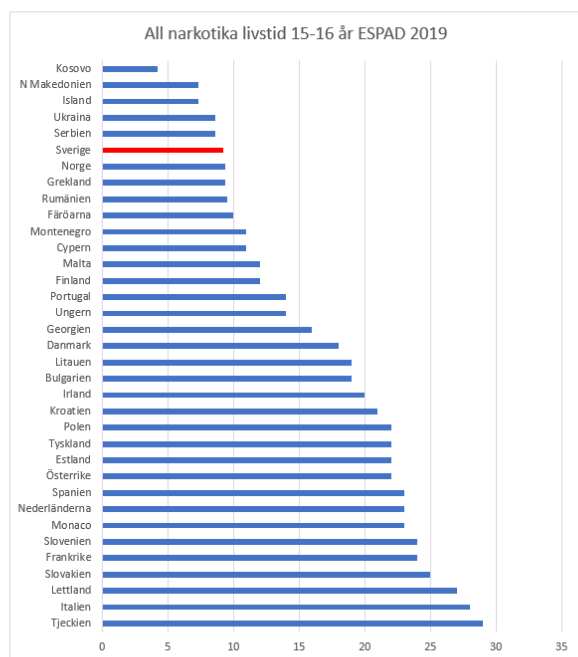
Cannabis 15-16 år, senaste månaden

Amfetamin 15-16 år, livstid

All narkotika 15-16 år, livstid

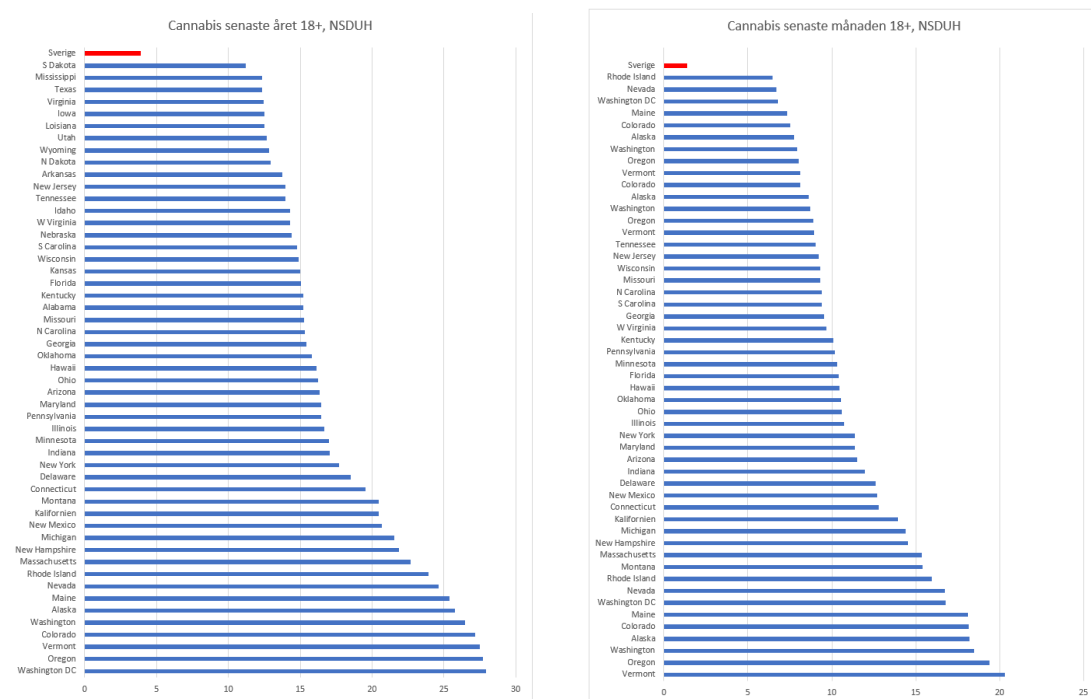

Jämförelser cannabis och kokain vuxna USAs delstater (NSDUH)

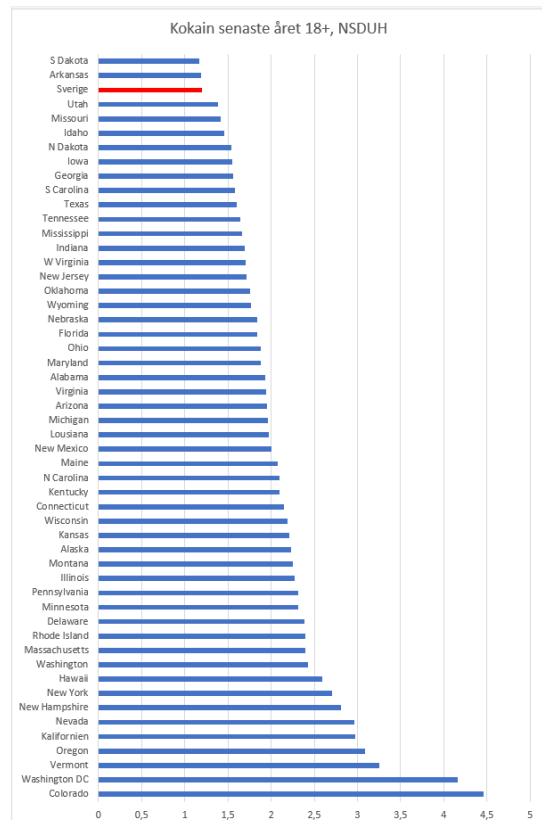
Jämför vi USA:s delstater och Washington DC med Sverige så finner vi även där att Sverige har en lägre konsumtion av cannabis än samtliga delstater och ligger i botten vad gäller kokain. Data är tagna från USA:s National Survey on Drug Use and Health och gäller åren 2018-2019. Jämförelsen med Sverige ska göras med försiktighet då vi använder oss av delvis olika sätt att mäta, vilket gör att bara cannabis och kokain är med i jämförelsen. För all narkotika, som inte är med i jämförelsen, så mäter vi lite olika narkotiska preparat. Givet den reservationen är månadsprevalensen för Sverige 1,6 procent medan motsvarande siffra för USA är 12,73

procent (lägsta delstat har 7,60 procent (South Dakota) och högsta har 21,70 procent (Vermont)). Åldersmässigt mäter vi också olika; Sverige från 16 år och USA från 18 år.

Cannabis 18+ senaste året USA:s delstater

Kokain 18+ senaste året USA:s delstater

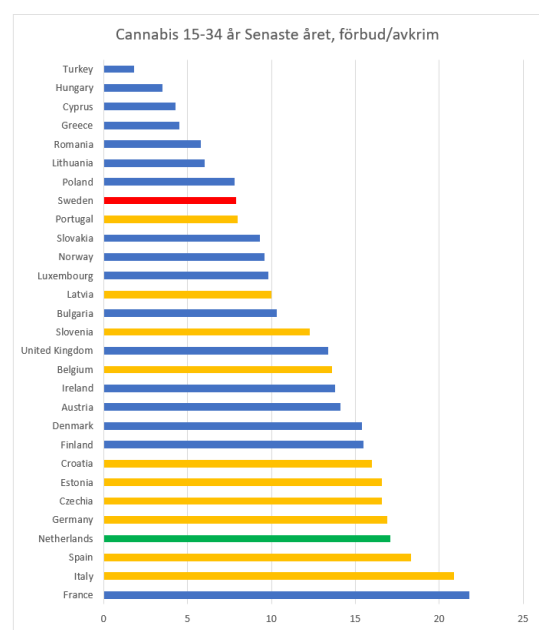
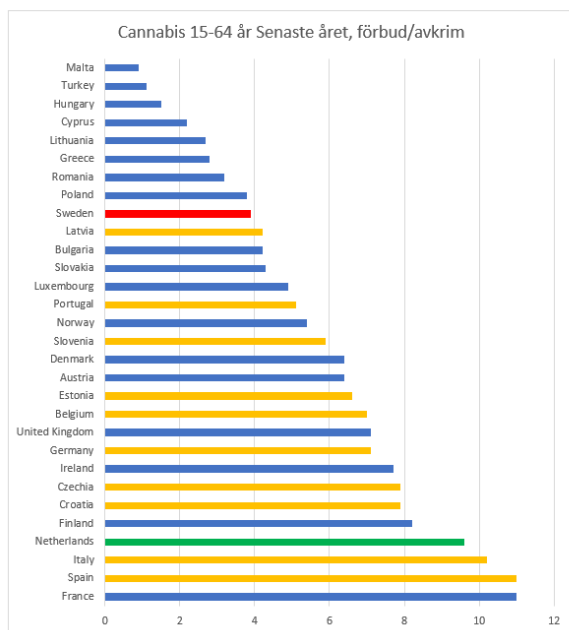
Jämförelser förbud eller avkriminalisering

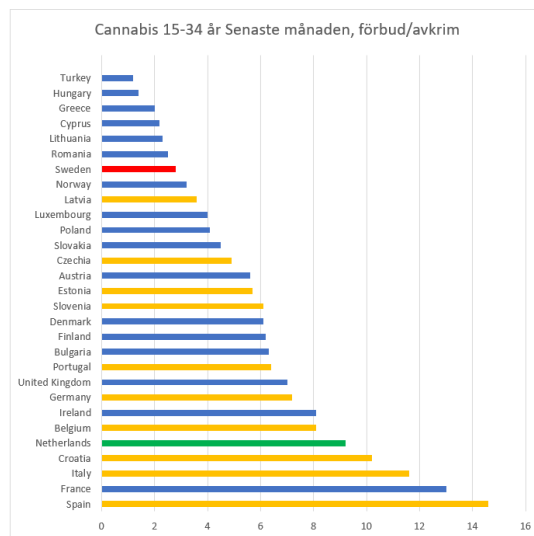
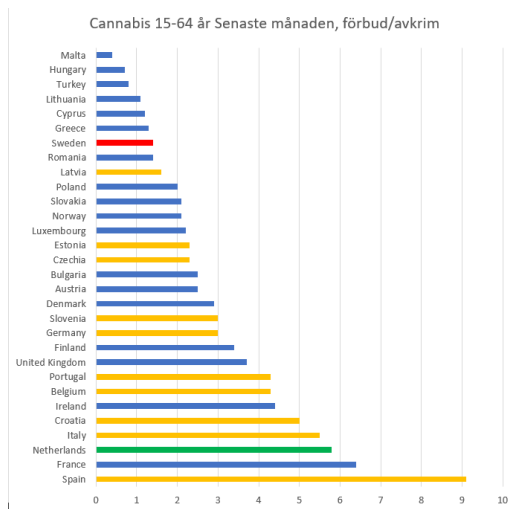
Är det då den politik som förts som lett till att den svenska narkotikakonsumtionen ligger lågt i ett internationellt perspektiv? Detta PM ger inget fullständigt svar på den frågan, då narkotikapolitiken innehåller många olika delar som i så fall behöver utvärderas. Det är inte ens säkert att det finns metoder att kunna ge ett fullgott svar, i alla fall inte vilka specifika delar som bidragit mest.

Däremot har vi gjort ett försök att markera om det är ett förbud eller en avkriminalisering som råder i respektive land vad gäller eget innehav och/eller bruk av narkotika. Här är det svårt med definitioner av vad som räknas som avkriminaliserat då det kan se väldigt olika ut. Andemeningen är att de länder som tagit bort registreringen i kriminella register för antingen enbart cannabis eller i princip all narkotika här räknas som avkriminaliserat. Med det sagt har de flesta länder som avkriminaliserat fortfarande någon form av civil/administrativ sanktion i form av avgift eller annan sanktion och något land ger i slutänden, vid upprepade förseelser, böter som leder till noteringar i kriminella register. Något land kan ha avkriminaliserat i praktiken, då polisen inte prioriterar ringa innehav. Kort sagt kan något land ha hamnat fel i sammanställningen eller kan tolkas på olika sätt. Förbud anges i blått, avkriminaliserat i gult och Sverige i rött. Nederländerna har en egen färg, grönt, då de även har kommersiella inslag i sina coffee shops.

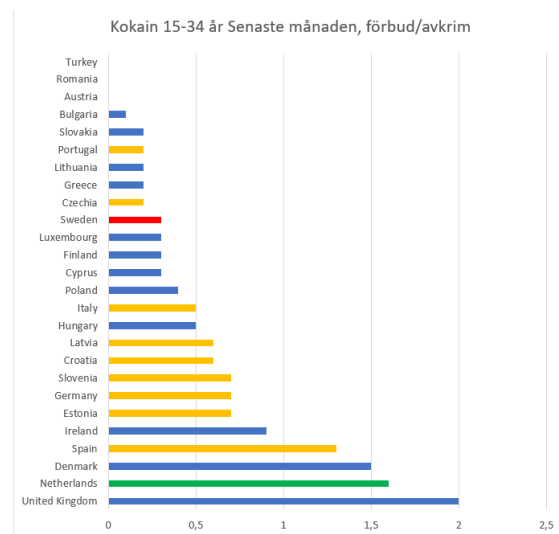
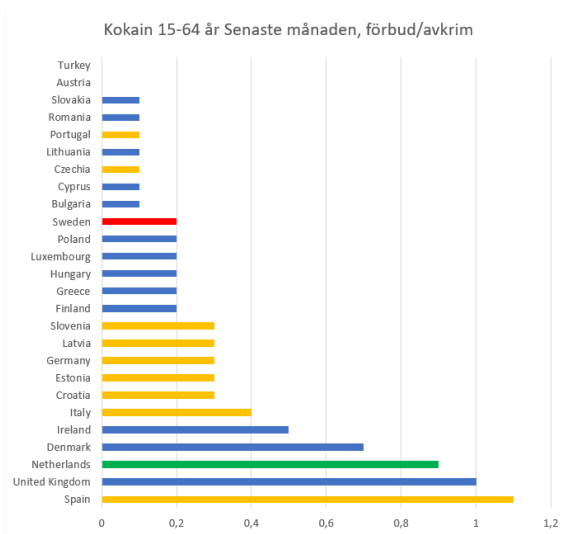
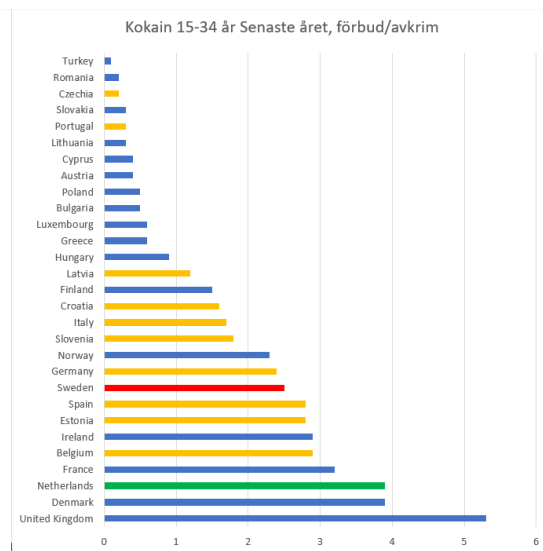
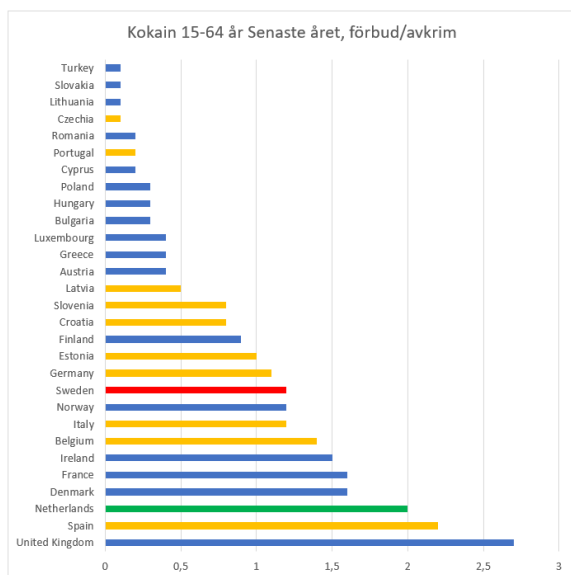
Fram träder ett mönster för cannabis, kokain och all narkotika för vuxna där merparten av de länder som har förbud har lägre konsumtion medan de länder som avkriminaliserat har högre konsumtion. Det mönstret gäller inte för amfetamin. Samma mönster som för vuxna gäller även för 15-16-åringar för cannabis, all narkotika och amfetamin. Dock framgår inte här om ett land fick en ökad konsumtion före eller efter att de avkriminaliserade, i förekommande fall.

Cannabis, förbud/avkriminalisering

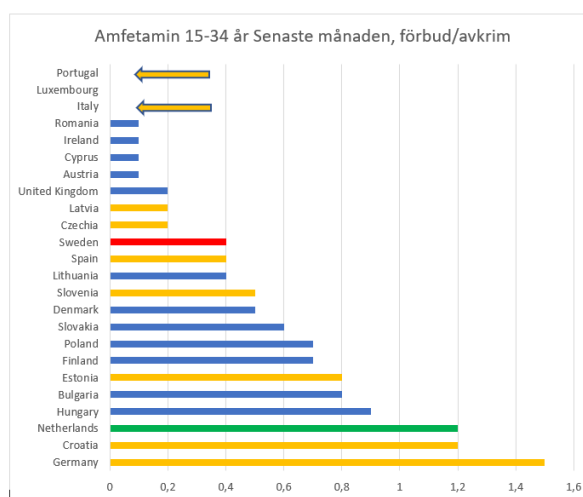
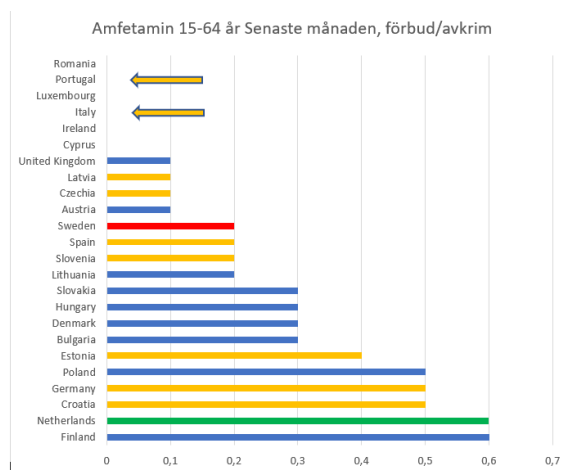
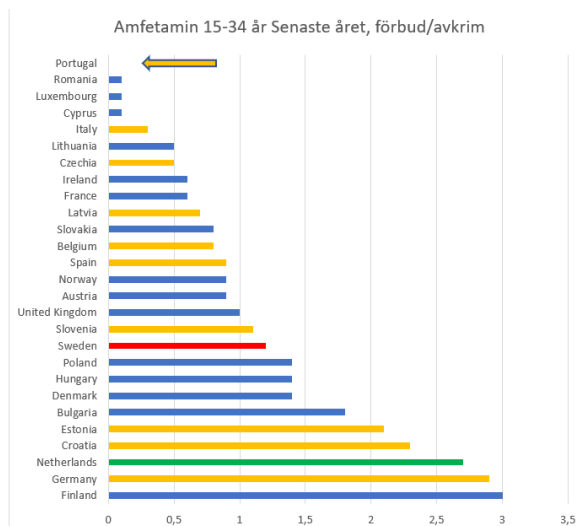
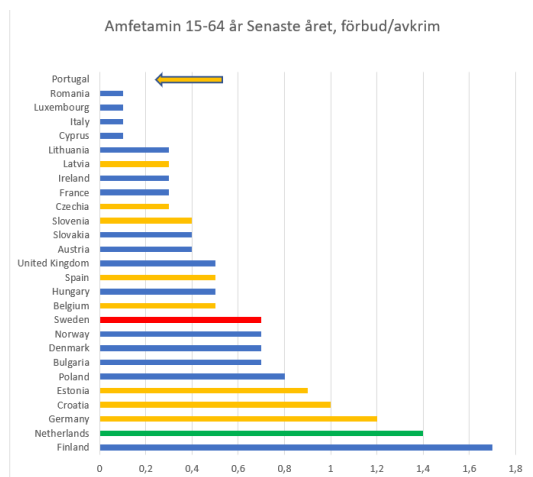

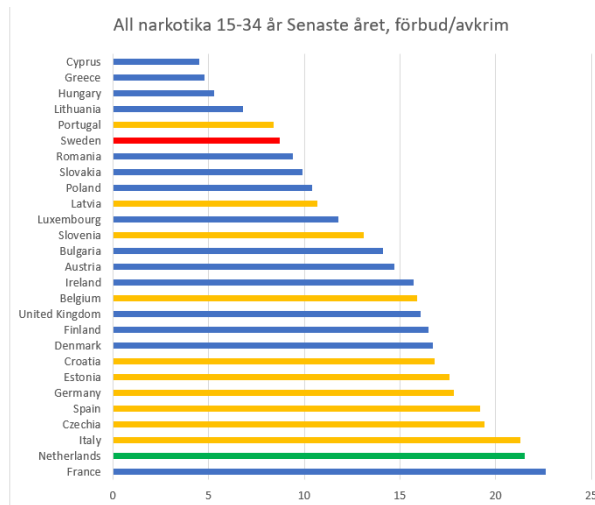
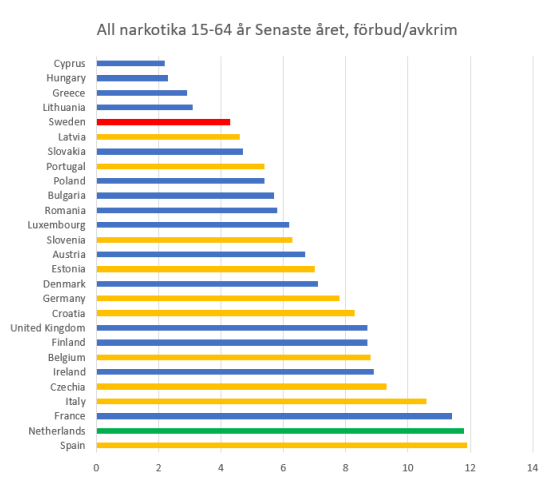
Kokain, förbud/avkrim

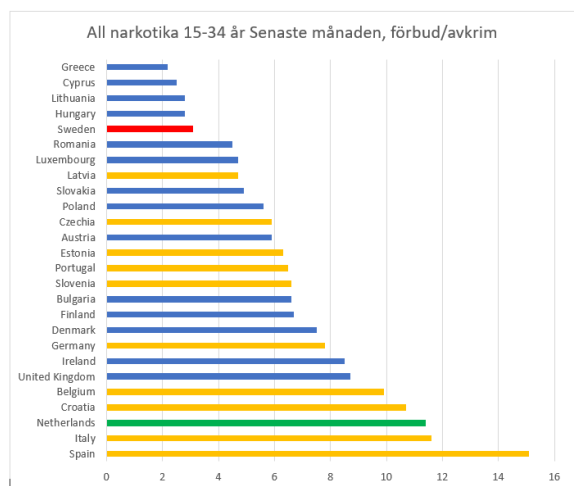
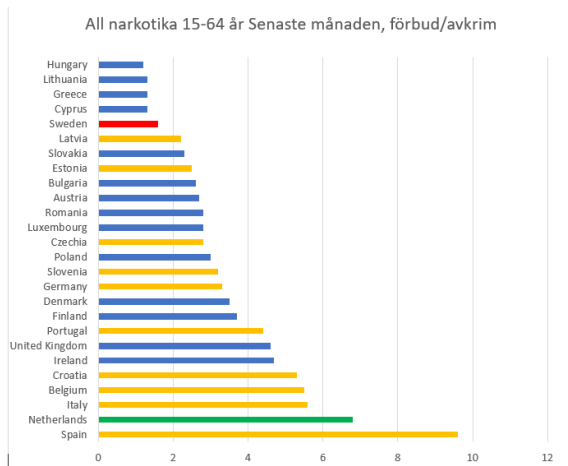

Amfetamin förbud/avkrim

All narkotika förbud/avkrim

15-16 år ESPAD, förbud/avkrim

